

Motion till riksdagen 2007/08:A402

av Peter Eriksson m.fl. (mp)

Ett jämställt samhälle

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	3
3	Inledning	7
4	Mäns våld mot kvinnor – ett samhällsproblem som kräver en könsmaktsförståelse	8
4.1	Myndighetssamverkan spelar en central roll.....	8
4.2	Utbildningar inom polisväsendet	9
4.3	Utbildningar inom åklagarväsendet	9
4.4	Utbildningar för domare och nämndeman	10
4.5	Behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott mot kvinnor.....	10
4.6	Rättsmedicinskt samarbete.....	11
4.7	Besöksförbudet måste stärkas	12
4.8	Ökade resurser till kvinnojourer.....	12
4.9	Skärpning av socialtjänstlagens 5 kap. 11 §.....	13
4.10	Inför samtyckeskrav i våldtäktsparagrafen.....	13
4.11	Våld i samkönade relationer	14
4.12	Våld i hederns namn	14
4.13	Barn som bevittnat våld ska ses som brottsoffer	15
5	Arbetsmarknad och arbetsliv.....	15
6	Kvotering till bolagsstyrelser	19
7	Samhällsplanering	20
8	Kollektivtrafik och infrastruktur	22
9	Samhällsservice.....	26
10	Utbildning	29
10.1	Jämställdhet inom högskoleväsendet	29
10.2	Bättre studieresultat för pojkar och dess konsekvenser.....	30
10.3	Genusarbetet i skolan	31
10.4	Bedömning av lärosätenas jämställdhetsarbete	31
10.5	Genusperspektiv och kunskap om mäns våld i utbildningar	31
10.6	Ökat tryck i arbetet mot sexuella trakasserier	32
10.7	Jämställt studiemedel	32

Fel! Okänt namn på

11	Vård och omsorg	32
12	Kultur och fritid.....	33
13	Sexualiseringen av det offentliga rummet	34
14	Äldres rättigheter.....	35

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om myndighetssamverkan i fråga om mäns våld mot kvinnor.¹
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn bör tas i ett samlat grepp som utgår ifrån en könsmaktsförståelse.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade satsningar på utbildning och kompetensutveckling inom polisväsendet i fråga om mäns våld mot kvinnor.²
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att satsningar på utbildningar för åklagare om mäns våld mot kvinnor behöver ökas och genomföras med kontinuitet.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att fortbildningssatsningarna för domare och nämndemän bör bli genomgående obligatoriska för att nå samtliga verksamheter inom domstolsväsendet.²
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att hot- och riskbedömning som genomförs även ska omfatta andra kvinnor och barn som ingår i det sociala nätverket utanför den egna familjen.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Kriminalvården ska utveckla obligatoriska behandlingsprogram för män som begått vålds- och sexualbrott.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade resurser till rättsmedicinskt samarbete samt att Uppsalamodellen bör bli en modell i rättsmedicinskt samarbete för andra landsting runt om i landet i fråga om dokumentation av våld och sexuella övergrepp.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att män som bedöms som en risk i fråga om överträdelse mot besöksförbud ska förses med elektronisk fotboja.²
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvinnojourerna bör få ökade resurser så att alla kvinnor i Sverige ska kunna söka stöd hos en kvinnojour.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den nya formuleringen i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen fortfarande är för vag och att lagen i detta hänseende bör skärpas till ett absolut ansvar för kommunerna i fråga om kvinnor utsatta för våld.¹
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagen borde ändras enligt Europakonventionens mening att vårt lands lag ska omfatta varje sexualhandling som företagits utan den andres samtycke.²

Fel! Okänt namn på

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Socialstyrelsen även bör få ett särskilt uppdrag att ge kommunerna råd och anvisningar när det gäller våld i samkönade relationer.¹
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det krävs särskilda insatser för att myndigheter ska kunna ge adekvat stöd till kvinnor med utländsk härkomst som söker stöd för utsatthet för mäns våld.¹
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att barn ska få ställning som målsägande, få ett eget juridiskt biträde i rättsprocessen samt få skadestånd av dem som slagit deras anhörig och att barnet ska ha rätt till full insyn och medverkan i processen.²
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör uppnå jämställda löner i offentlig sektor under den nuvarande mandatperioden.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att så länge inte bolagsstyrelserna själva tar sitt ansvar måste lagstiftaren ta ansvar för jämställdheten och införa en lag om kvotering som kräver att minst 40 % av styrelseledamöterna i börsbolagsstyrelser fördelas till underrepresenterat kön.³
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att föräldraförsäkringen byggs ut med en s.k. pappamånad.⁴
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det införs möjlighet för föräldrar att gå ned i arbetstid för att kunna ha mer tid med sina barn.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör lagstiftas om att heltidsanställning, med för den anställda ökad individuell möjlighet till deltid, ska vara norm på den svenska arbetsmarknaden.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det behövs lagstiftning som begränsar arbetsgivarnas möjligheter att använda sig av anställningsformen tidsbegränsad anställning.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att länsstyrelserna bör få regeringens uppdrag att ta fram strategier för hur stödinsatser för jämställdhetsintegrering ska organiseras och genomföras i arbetet med kommunernas översikts- och detaljplaner.³
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör se över infrastruktursatsningarnas storlek i relation till stödet till kollektivtrafiken som ett medel för att åstadkomma ett jämställt och långsiktigt hållbart samhälle och återkomma till riksdagen med förslag till hur fördelningen kan ändras.⁵
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en plan över hur statens bidrag till trafik ska omfördelas för att styra mot ökad jämställdhet inom transportsektorn.⁵

Fel! Okänt namn på

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör utreda regelsystemet ur ett jämställdhetsperspektiv och föreslå vilka ändringar som behövs för att transportsystemet ska bli jämställt.⁵
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över sanktionerna mot trafikförseelser så att sanktionerna bättre speglar den större vikt kvinnor lägger vid säkerhet inom transportsektorn.⁵
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör uppmana transportsektorn att uppfylla högt ställda jämställdhetsmål och återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som kan tillämpas för att nå målet om transportsektorn inte själv klarar att nå målet.⁵
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur forskningsanslagen används ur ett jämställdhetsperspektiv och föreslå ändringar.⁶
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta till sig intentionerna i slutbetänkandet från Jämstöd och skyndsamt inrätta de stödfunktioner som behövs för att offentliga sektorns verksamheter ska klara uppgiften jämställd samhällsservice.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett jämställdhetsråd.
31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Högskoleverket bör ges i uppdrag att ta fram jämställdhetsindikatorer.⁶
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genuskunskap respektive genuspedagogik bör ingå i examensordningarna för relevanta utbildningar.⁶
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten bör satsa och ytterligare utveckla och utnyttja den kompetens om mäns våld mot kvinnor som myndigheten Nationellt centrum för kunskap om mäns våld mot kvinnor (NCK) besitter.⁶
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att öka andelen män i kvinnodominerade yrken samt andelen kvinnor i mansdominerade yrken.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en nationell handlingsplan bör upprättas för att skapa jämställd vård och omsorg med efterföljande konkreta insatser.¹
36. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda problematiken med att pojkar överlag får sämre resultat i skolan än flickor.⁶
37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Högskoleverket bör få i uppdrag att kartlägga sexuella trakasserier på universitet och högskolor.⁶

Fel! Okänt namn på

38. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ålderstrappan i studiemedelssystemet avskaffas eftersom kvinnor i betydligt större utsträckning än män studerar senare i livet.⁶
39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör upprätta en nationell handlingsplan för att komma till rätta med problemet med ojämställdhet inom vård och omsorg.¹
40. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det finns ett stort behov av satsningar på Sveriges kommuner och landsting för att fortsätta ett medvetet och konkret arbete för att jämställa tjejers och killars deltagande i fritids- och kulturlivet.⁷
41. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa förbud mot könsdiskriminerande reklam.³
42. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör snabbutreda vilka åtgärder som krävs för att åstadkomma mer jämställda ekonomiska förhållanden bland pensionärer.⁴

¹ Yrkandena 1, 2, 8, 10, 11, 13, 14, 35 och 39 hänvisade till SoU.

² Yrkandena 3–7, 9, 12 och 15 hänvisade till JuU.

³ Yrkandena 17, 22 och 41 hänvisade till CU.

⁴ Yrkandena 18 och 42 hänvisade till SfU.

⁵ Yrkandena 23–27 hänvisade till TU.

Fel! Okänt namn på

⁶ Yrkandena 28, 31–33 och 36–38 hänvisade till UbU.

⁷ Yrkande 40 hänvisat till KrU.

Fel! Okänt namn på

3 Inledning

Bristen på jämställdhet är ett av vår tids stora samhällsproblem. Trots att representationen av kvinnor på politiska maktpositioner är bland de bästa i världen, genomsyras samhället av strukturella problem som bland annat försämrar kvinnors rätt till sjukvård, arbete, lika lön samt kränker kvinnors rätt till sin kropp och integritet.

Miljöpartiet de gröna har i den här motionen en åtgärdsplan mot de största problemen som drabbar kvinnor just på grund av sitt kön. Vi har identifierat strukturella brister i samhället som kräver ett samlat grepp för att komma till rätta med.

FN, EU och Europarådet arbetar efter en könsmaktsförståelse som antogs 1993 i *Deklarationen mot eliminerande av våld mot kvinnor*. Denna har utgångspunkten att ”våld mot kvinnor är en avgörande social mekanism, genom vilken kvinnor tvingas in i en underordnad ställning gentemot män”. Detta har anammats på flera politiska nivåer i Sverige, och Miljöpartiet anser att denna utgångspunkt ska präglade det fortsatta arbetet för jämställdhet i Sverige.

Miljöpartiet har visat att miljöfrågor måste integreras i en helhetssyn på alla samhällsområden. På samma sätt är det nödvändigt att jämställdhet integreras i dessa områden. Det handlar inte bara om löner eller mäns våld, vi ser bevis på mäns överordning överallt i samhället, från trafikpolitiken till idrottsfrågor. Könsmaktsförståelsen är ett verktyg för att analysera den könsmaktsordning som upprätthåller ett förhållande som snedfördelar makt och inflytande i samhället på grund av kön. Samtidigt är feminismen ett verktyg för handling, en hjälp i arbetet för att frigöra oss från könsroller där målet är ett jämställt samhälle. Könsroller är sociala konstruktioner. Vi anser att de är begränsande för individen, såväl man som kvinna. Könsrollerna förhindrar människors utveckling genom att de sätter gränser för hur en man eller en kvinna kan bete sig inom ramen för vad som är socialt accepterat. Vi bedöms inte som individer utan efter vårt kön. Den som bryter mot normen straffas av omgivningen.

Det är oacceptabelt att samhällsstrukturen genomsyras av en strukturell diskriminering av kvinnor. Miljöpartiet kräver att en förändring omedelbart sker för att kvinnor och män ska leva jämställt.

4 Mäns våld mot kvinnor – ett samhällsproblem som kräver en könsmaktsförståelse

Miljöpartiet de gröna anser att mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem. Enligt Brottsförebyggande rådet (Brå) har den anmälda misshandeln mot kvinnor ökat med 33 procent de senaste tio åren, till preliminärt 25 400 anmälningar 2006. Dessutom är i 72 procent av fallen gärningsmannen en person som kvinnan är bekant med. År 2006 anmäldes 4 208 våldtäkter i jämförelse med 1 608 våldtäkter anmäldes. Denna markanta ökning beror enligt Brå delvis på att anmälningsbenägenheten bland kvinnor har ökat, men också att övergreppen ökar. Den senaste statistiken visar att fyra av fem polisanmälningar om våldtäkt inte leder till åtal och av dessa är det enbart någon procent som leder till fällande dom. Enligt processrättsprofessor Christian Diesen vid Stockholms universitet beräknas de anmälda våldtäkterna enbart utgöra 10 procent av det reella antalet våldtäkter som årligen utförs. Den allvarligaste problematiken ligger i kvinnans rättslösa ställning i samhället.

Förtroendet för rättsväsendet måste hållas levande. Tyvärr urholkas detta förtroende av händelser som till exempel den sexköpsdömde HD-domaren som återgick i tjänst som justitieråd. Det är inte acceptabelt att svenskt rättsväsende har domare i högsta prejudicerande instans som själva är dömda till sexbrott.

Arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn måste utgå från en könsmaktsförståelse. Denna förståelse, som presenterades i utredningen Slag i luften (SOU 2004:121), ställer frågor om våldets avsikter, och ser sambandet mellan fysisk och sexuell våldsutövning och andra former av kontrollerande beteenden liksom våldsutövning och könsrelaterade kränkningar.

Det gäller för myndigheter att inte bara söka individuella avvikelseförklaringar till varför vissa män slår, t.ex. sociala eller kulturella avvikelser. Mäns våld mot kvinnor måste förstås och ses som ett samhällsproblem som berör oss alla.

I det följande kommer en rad förslag att presenteras med avsikt att förhindra och beivra mäns våld mot kvinnor och även hur vi ska hantera den situation där våldet redan har inträffat. Mäns våld mot kvinnor kommer att vara det begrepp som används för att innefatta alla former av våld och sexuella övergrepp mot kvinnor.

4.1 Myndighetssamverkan spelar en central roll

Kvinnofridspropositionen från år 1998 fastslog att centrala myndigheter som Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen osv. måste samverka för att motverka mäns våld mot kvinnor på alla nivåer i samhället.

Fel! Okänt namn på

I utredningen Slag i luften (SOU 2004:121) görs en genomgång av hur kvinnofridsuppdragen verkställts, och man konstaterar att myndigheterna i mångt och mycket inte verkställt propositionens avsikt. I kvinnofridsuppdraget om samverkan poängterade regeringen att ambitionen var att olika samverkansformer vidmakthålls; utredningen konstaterar dock att bland annat många samverkanssatsningar har haft karaktären av projekt.

Vidare ser utredningen att många av de myndigheter som fått uppdraget att samverka med berörda frivilligorganisationer på central nivå inte fullföljt detta.

Slag i luften konstaterar att de samverkande myndigheterna som granskats dessutom sällan har en preventiv inriktning. Insatser som görs sätts i stället in efter det att mannen redan utövat våld mot kvinnan eller barnen.

Miljöpartiet anser att myndighetssamverkan är en oerhört central del av arbetet mot mäns våld mot kvinnor och barn. Vi behöver ett samhälle som tar ansvar för det samhällsproblem som mäns våld mot kvinnor utgör.

4.2 Utbildningar inom polisväsendet

För att stärka rättssäkerheten och förebygga kvinnors känsla av utsatthet när de väljer att polisanmäla ett våldsbrott eller sexualbrott begånget av en man krävs det att polisen vidareutvecklar de utbildningar och insatser som gjorts för att öka kunskapen och kompetensen om mäns våld mot kvinnor.

Rikspolisstyrelsens chef Stefan Strömberg deklarerade i mars 2007 att polisen startade ett utvecklingsarbete för att flera av polisens utredningar ska leda till att män som använder våld stoppas. Vidare anförde Strömberg att en nationell basutbildning ska ges till alla poliser i yttre tjänst och utredare för att bättre kunna utreda och hantera brott i ”nära relationer”.

Miljöpartiet välkomnar Rikspolisstyrelsens initiativ och förutsätter att arbetet utvärderas för att se vilken reell inverkan utbildningen fått i polisens verksamhet.

Miljöpartiet vill se ökade satsningar på utbildningar och kompetensutveckling för polisväsendet för en könsmaktsförståelse i frågor om mäns våld mot kvinnor och barn.

4.3 Utbildningar inom åklagarväsendet

De satsningar som nu görs på polisväsendet krävs även inom åklagarväsendet. Alltsedan kvinnofridsuppdragen har det varit åklagarmyndigheternas ansvar att ta fram åtgärdsprogram och policydokument för åklagarnas insatser för bekämpning av mäns våld mot kvinnor. Detta har genomförts, och i mars i år presenterade Åklagarmyndigheten en rapport som konstaterade att samverkan mellan polis och åklagare har lett till kortare handläggningstider, ökad användning av målsägandebiträde och en kvalitetsförbättring.

Åklagarmyndigheten anför själv att det som fortfarande kan förbättras är skadedokumentationen, alltså t.ex. fotografering och videofilmning vid för-

hör. Annat som myndigheten själv anger kan förbättras är informationen till målsägande om rätten till målsägandebiträde.

Satsningar på utbildningar för åklagare om mäns våld mot kvinnor behöver ökas och genomföras med kontinuitet. Frågan om mäns våld mot kvinnor och barn är ett samhällsproblem som våra åklagare kontinuerligt behöver uppdateras inom.

Med anledning av det anförda vill Miljöpartiet ha ytterligare satsningar på fortbildning av personal inom Åklagarmyndigheten och en könsmaktsförståelse i frågor om mäns våld mot kvinnor.

4.4 Utbildningar för domare och nämndeman

Domare och nämndemän tillhör en av de viktigaste parterna i rättskedjan som säkrar en rättssäker rättsprocess för kvinnor och barn utsatta för våld. Domskäl som resonerar om kvinnans promiskuösa leverne, klädstil, osv. påtalar den fortgående trenden där domstolsväsendet inte tillämpar sexualbrottslagstiftning och kvinnofridsparagrafen utifrån lagstiftarens avsikt.

Domstolsverket har organiserat utbildningar om mäns våld mot kvinnor för domare och nämndemän separat, med hänvisning till kravet på opartiskhet som ställs på domare. På de av Domstolsverket anordnade fortbildningsdagarna deltog 120 av 695 av ordinarie domare i landet. I den återkommande obligatoriska utbildningen för samtliga ordinarie domare behandlas våld mot kvinnor under en föreläsning.

Det är oroväckande att så få domare deltagit i de arrangerade utbildningsdagarna, och frågan är om inte det redan är domare som är intresserade av frågan om våld mot kvinnor som väljer att delta. Därmed undgår de domare som kan behöva kunskapen bäst utbildning i detta samhällsproblem. Fortbildningsåtgångarna för domare och nämndemän bör genomgående bli obligatoriska för att nå samtliga verksamma inom domstolsväsendet.

Miljöpartiet vill att dessa utbildningsåtgångar inom Domstolsverket fortsätter, förbättras och utvidgas.

4.5 Behandlingsprogram för män som begått våldsoch sexualbrott mot kvinnor

Inom kriminalvården bedrivs idag två behandlingsprogram för män som har begått våldsoch sexualbrott mot kvinnor. IDAP (Intergrated Domestic Abuse Programme) är ett behandlingsprogram för män som misshandlar den kvinna de lever med eller har levt i en nära relation med. Programmet går ut på att bygga in ett hot- och riskbedömningsinstrument, där syftet är att garantera säkerheten för kvinnor männen har eller har haft en relation med. Sexualbrottsprogrammet heter Relation och Samlevnad (ROS).

Under våren har Kriminalvården annonserat ytterligare satsningar på ROS-och IDAP-programmet. 20 miljoner kronor satsas på det förstnämnda pro-

Fel! Okänt namn på

grammet respektive 3,3 miljoner kronor för att utbilda och utveckla det sistnämnda.

Miljöpartiet ser mycket positivt på att Kriminalvården bedömer frågan om mäns vålds- och sexualbrott mot kvinnor som ett prioriterat område. Vi delar dock utredningen Slag i luftens uppfattning att instrumenten för hot- och riskbedömning ska skapas utifrån en könsmaktsförståelse och att bedömningen av riskfaktorer hos män inte endast bör utgå från den befintliga officiella statistiken över män som är dömda för våldsbrott, eftersom alla våldsutövande män inte omfattas av denna statistik. Risken är annars att det skapas felaktiga bedömningar som grundas i att mäns våld enbart grundas i en svår uppväxt, alkoholproblem, psykiska störningar, kulturella skillnader osv., och därmed förloras helhetsperspektivet som könsmaktsförståelsen ger, nämligen vem som utövar våldet mot kvinnor, att våldet är en fråga om kön.

Vidare bör hot- och riskbedömning som genomförs även omfatta andra kvinnor och barn som ingår i det sociala nätverket utanför den egna familjen.

Dessa behandlingar inom kriminalvården bör vara obligatoriska för män som dömts för vålds- eller sexualbrott.

Det behövs idag mötesplatser, manscentrum, i hela landet för män som söker sig ur ett emotionellt destruktivt och aggressivt beteende. Dessa män som söker hjälp inom kriminalvården bör ges ökat stöd. Det finns organisationer av olika slag som jobbar med detta. En är Riksorganisationen Sveriges Professionella Kriscentra för Män som bildades 1997. Den samlar kriscentrum som har professionella behandlare/rådgivare anställda. Dessa kriscentrum kan ha olika huvudmän. De har till sin huvudsakliga uppgift att arbeta med män i olika krissituationer samt med mäns problem kring aggressivitet och våld. Från och med 2006 finns två nationella samordnare anställda i Sverige av riksorganisationen, en i Malmö och en i Stenungsund.

Miljöpartiet vill se ökade satsningar på behandlingsprogram inom Kriminalvårdens ram för män samt utanför denna ram där män frivilligt söker stöd, till exempel hos professionella manscentrum.

4.6 Rättsmedicinskt samarbete

Ett hinder för kvinnors rättsliga upprättelse efter ett övergrepp är avsaknaden av bevis. Genom att låta rättsläkare undersöka kvinnan direkt förbättras dokumentationen av skador till följd av våld och sexuella övergrepp. I Uppsala har man prövat denna modell, och där är kvinnor mer benägna att anmäla övergrepp jämfört med kvinnor övriga i landet. Av de kvinnor som uppger till en kvinnojour eller myndighet att de har misshandlats polisanmäler 15 procent brotten. I Uppsala är motsvarande siffra 59 procent. Mindre än 20 procent av alla kvinnor som uppger att de har våldtagits av en nära bekant polisanmäler brottet. I Uppsala uppger Nationellt centrum för kunskap om mäns våld mot kvinnor att 76 procent anmäler våldtäkten. Uppsalamodellen bör således bli en modell för andra landsting runtom i landet i fråga om dokumentation av våld och sexuella övergrepp.

Idag har inte alla landsting möjlighet att införa detta rättsmedicinska samarbete eftersom det saknas personal med rätt kompetens. För att kunna tillgoda detta krävs att regeringen ger ökade resurser till rättsmedicinsk kompetens hos landstingen.

4.7 Besöksförbudet måste stärkas

Lagen om besöksförbud infördes 1988 för att skydda främst kvinnor som utsätts för trakasserier, förföljelse och hot från män. Tillämpningen av lagen har fått kritik då den trots sitt syfte inte används i speciellt stor utsträckning. Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) beviljades förra året 112 besöksförbud och 70 gånger år 2005. Under samma period, år 2005 och 2006, avslogs samtidigt 342 ansökningar.

Enligt BRÅ mördas varje år cirka 20 kvinnor av en man som de har eller har haft ett förhållande med. I 85 procent av dödsfallen är brottsplatsen det gemensamma hemmet.

Miljöpartiet anser trots den passiva tillämpningen av lagen att den är ett viktigt instrument för kvinnor som fruktar för sina liv och även sina barns och som måste skyddas från våldsamma män. Dessutom ska inte gärningsmannen få bosätta sig i samma område som kvinnan. Hur stort området ska vara får utredas från fall till fall.

Miljöpartiet vill att män som bedöms som en risk i fråga om överträdelse mot besöksförbudet ska förses med elektronisk fotboja – detta för att i möjligast mån skydda kvinnan från den våldsamma mannen.

4.8 Ökade resurser till kvinnojourer

Kvinnjourerna spelar en central roll i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. På frivillig basis utför de ett arbete för att stödja kvinnor genom sin utsatthet. Socialstyrelsens utredningar visar att trots att kommunernas socialtjänster har det yttersta ansvaret för våldsutsatta kvinnor och barn lämnas detta ofta över på kvinnojourer. Denna hantering går emot lagens intentioner, och inte nog med detta får det som konsekvens att många kvinnor inte får någon hjälp över huvud taget eftersom kvinnojourernas resurser är begränsade. Det finns kvinnojourer i endast cirka hälften av landets kommuner, endast 150 i Sveriges 290 kommuner, och mer än 60 kommuner ger inget ekonomiskt stöd alls till kvinnojouren. Det är därmed tydligt att mäns våld mot kvinnor alltför ofta inte betraktas som en viktig politisk fråga.

Miljöpartiet anser att kvinnojourerna bör få ökade resurser för att det över huvud taget ska vara realistiskt att alla kvinnor i Sverige ska kunna söka stöd hos en kvinnojour.

Fel! Okänt namn

4.9 Skärpning av socialtjänstlagens 5 kap. 11 §

I år skärptes socialtjänstlagens skrivning från att kommunerna bör ge stöd till våldsutsatta kvinnor till att socialtjänsten ”ska särskilt beakta” kvinnors behov. Regeringens förslag som är lag är en kompromiss från utredningens förslag där det tydligt framgår att kommunerna ”ska” stödja våldsutsatta kvinnor. Miljöpartiet anser att den nya formuleringen i socialtjänstlagen fortfarande är för vag och att lagen bör i detta hänseende skärpas till ett absolut ansvar för kommunerna i fråga om kvinnor som är utsatta för våld. Kommunerna ska stödja kvinnor utsatta för mäns våld genom bland annat resurser till kvinno- och tjejjourer.

I utredningen Slag i luften (SOU 2004:121) konstaterades att det är till synes svårt att skapa en kontinuitet i det samverkande arbetet mellan myndigheter samt i samarbete med kvinnojourerna i fråga om mäns våld mot kvinnor. Ett antal så kallade rättskedjeprojekt har startat där polis, åklagare, advokater, domstol, kriminalvård och ibland även socialtjänst, hälso- och sjukvård samt kvinnojourer enats om arbetsmetoder för handläggningen av våld mot kvinnor. Denna typ av samverkan är central i arbetet för att stötta kvinnor och barn som är våldsutsatta. Miljöpartiet ser det som ett oundgängligt arbetssätt för att motverka våldet mot barn och kvinnor.

4.10 Inför samtyckeskrav i våldtäktsparagrafen

Domstolarna bär ett stort ansvar för att skicka ett budskap till svenska folket att vålds- och sexualbrott mot kvinnor är oacceptabelt. Trots detta är det mycket svårt att få den eftersökta rättsliga upprättelsen. En stor del av kritiken mot domstolarna har legat i deras nagelfarande av de kvinnliga offrens sexuella erfarenhet, klädsel och alkoholvanor.

Efter den senaste tidens uppmärksammade våldtäktsmål kring de s.k. Stureplansprofilerna har det, efter rättsens friande dom i våras, återigen uppmärksammats hur en kvinna som var drogad och berusad ansågs vara med på våldet som männen utsatte henne för. Fallet är av stor betydelse eftersom det tillhör de praxisbildande domarna efter att den nya sexualbrottslagstiftningen trädde i kraft 2005.

I detta fall fanns det läkarintyg på mycket grovt våld mot kvinnans underliv. Männerna erkände att de utsatt kvinnan för våld, och därför var frågan för rätten huruvida kvinnan varit med på det de gjorde mot henne. Enligt svensk rätt friar inte samtycke från den som våldet riktas mot våldsutövaren från ansvar. Endast om skadan är ”ringa” friar ett samtycke från ansvar. Leder våldet till större skada ska det bedömas som misshandel. I detta fall resonerade inte ens tingsrätten kring detta utan fastslog att kvinnan ville vara med på våldet.

Domen möttes av massiv kritik eftersom den uttryckte att lagens mening är att kvinnor som utsätts för våld som kan bedömas som misshandel under berusning inte har något rättsskydd. Inte nog med detta, under sommaren polisanmälades samma män för en liknande grov våldtäkt av en ung kvinna.

Uppenbarligen fungerar inte våldtäktsparagrafen för att skydda kvinnors liv och kroppar. Det som krävs är ett uttryckligt krav från lagstiftaren i lagen att samtycke krävs vid samlag. Detta krav förespråkas även av bland annat Brottsoffermyndigheten.

Den nuvarande lagen omfattar inte alla påtvingade sexualhandlingar. Om t.ex. en kvinna blir våldtagen av en man och hon inte gör motstånd utan försöker överleva övergreppet i ett chocktillstånd och förskräckelse – då kan en åklagare inte åtala övergreppet eftersom hon inte utsattes för våld, hot eller befann sig i ett hjälplöst tillstånd. Fysiskt svaga, unga och osäkra individer måste också skyddas av lagstiftningen och ha en absolut rätt att bestämma över sin egen kropp.

I fallet M.C. mot Bulgarien tolkade Europadomstolen Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna att stater i skyddet för den personliga integriteten måste lagföra varje "non-consensual" sexualhandling, även där offret inte gör motstånd.

Miljöpartiet anser därmed att lagen borde ändras enligt Europakonventionens mening så att vårt lands lag ska omfatta varje sexualhandling som företags utan den andres samtycke. Vårt förslag till ny våldtäktsparagraf lyder: "Den som olovligen utsätter annan för en sexuell handling av samlagskaraktär dömes för våldtäkt." Vi förutsätter att detta förslag snabbtreds för att sedan föras in i lagstiftningen för att ersätta dagens formulering i brottsbalken 6 kap. 1 §.

4.11 Våld i samkönade relationer

Våld förekommer även i samkönade relationer. Idag finns det en dålig beredskap och kunskap om hur kommunerna bäst kan stödja dessa brottsoffer. Om det är en lesbisk kvinna som har blivit misshandlad finns det idag få skyddade boenden eller kvinnojourer som tar emot henne. Om det är en homosexuell man som har blivit misshandlad av sin man finns det inga skyddade boenden. Detta måste förändras genom utökad lagstiftad skyldighet för kommuner att stödja alla brottsoffer, oavsett kön och sexuell läggning. Socialstyrelsen bör även få ett särskilt uppdrag att ge kommunerna råd och anvisningar när det gäller våld i samkönade relationer.

Miljöpartiet vill se en ökad samordning och resurssatsning för dem som utsätts för våld i samkönade relationer.

4.12 Våld i hederns namn

Mäns våld mot kvinnor som sker i hederns namn är ett allvarligt problem som kräver specifika insatser från samhället. Miljöpartiet arbetar utifrån förståelsen att allt våld mot kvinnor är en fråga om makt, även våld som utövas i hederns namn. För att kunna bedriva ett arbete mot våld i hederns namn krävs det dock att ansatsen sker utifrån ett icke-stigmatiserande perspektiv i fråga

Fel! Okänt namn på

om etniska grupper och även inte motverkar syftet att förhindra och beivra mäns våld mot kvinnor och barn.

I regeringens arbete framgår att våld kan kategoriseras i fråga om våld i hederns namn till att tillhöra familjer som är särskilt patriarkala, alltså icke-jämställda och därmed icke-svenska. Denna utgångspunkt riskerar att stigmatisera etniska grupper och skada det helhetsgrepp som jämställdhetsarbetet måste utgå från.

Arbetet mot våld som sker i hederns namn måste åtföljas med skärpt kunskap hos myndigheter om maktförhållanden i fråga om etnicitet, kultur och kön. Det krävs särskilda insatser till myndigheter för att kunna ge adekvat stöd till kvinnor med utländsk härkomst som söker stöd för utsatthet för våld. Det krävs även ökat stöd för förebyggande insatser, skyddade boenden, tolkar och informationsinsatser för myndigheter och ansvariga. I detta arbete är det viktigt att personer av utländsk härkomst som har kunskap i ämnet får ledande positioner i arbetet.

Samhället måste se att våld är våld oavsett vilken etikett vi ger det. Våldets syfte är alltid att begränsa och förtrycka kvinnan.

Miljöpartiet vill med anledning av det anförda även öka satsningarna på de behov av stöd som kvinnor med utländsk härkomst har i Sverige.

4.13 Barn som bevittnat våld ska ses som brottsoffer

Idag har ett barn som bevittnar våld i hemmet mot en nära anhörig rätt till skadestånd från staten. Dessutom ska socialtjänsten behandla dem såsom om de vore utsatta för brott. De har däremot inte rätt till skadestånd av den som utsatt dem för att bevittna våld genom att misshandla deras trygghet. Miljöpartiet vill att barn ska få ställning som målsägande, få ett eget juridiskt biträde i rättsprocessen få skadestånd av den som slagit deras anhörig samt att barnet ska ha rätt till full insyn och medverkan i processen. Ett slag mot en nära anhörig är även ett slag mot barnet.

5 Arbetsmarknad och arbetsliv

Egen lön och möjligheter till egen försörjning handlar i grunden om möjlighet till självständighet och frihet. En lägre värdering av kvinnors arbete och yrkesval gör att kvinnor begränsas i löneutveckling, karriärmöjligheter och får lägre pension.

Kvinnors lägre lön och långsammare löneutveckling i kombination med huvudansvar för hem och familj är påtagliga faktorer i det icke jämställda samhället. Således är åtgärder för jämställda löner helt avgörande för att åstadkomma ett jämställt samhälle. Lönediskrimineringen är oacceptabel, och ansvaret för hem och anhöriga bör delas jämställt.

Enligt SCB är kvinnors löner, sett till hela arbetsmarknaden, 84 procent av männens löner. Hälften av denna löneskillnad kan förklaras av att kvinnor och

Fel! Okänt namn på

män har olika utbildning, befattningsgrad, arbetstid och finns inom olika sektorer. Olikheter består exempelvis av att män i högre grad finns i branscher med högre löneläge än kvinnodominerade branscher. Män finns på högre positioner än kvinnor och har därmed högre löner. Men om dessa skillnader räknas bort genom så kallad standardvägning av statistiken återstår fortfarande en löneskillnad mellan kvinnor och män på 8 procentenheter som inte kan förklaras på annat sätt än att traditionellt kvinnliga arbeten värderas lägre och att lönesättande chefer bär på ojämställda värderingar.

Det politiska systemet, riksdagen och landets kommun- och landstingsfullmäktige har ett direkt arbetsgivaransvar för de anställda och arbetsvillkoren i den offentliga sektorn. Löneskillnaden i kommunerna är cirka 1 procent och i landstinget och staten handlar det om cirka 6 procent.

Miljöpartiet kommer att verka för att jämställda löner i offentlig sektor åstadkommes under mandatperioden 2006–2010. Att vi känner ett särskilt ansvar för offentliga sektorn är naturligt då denna sektor är politiskt styrd. Även om de politiska församlingarna inte är direkt avtalslutande parter måste det ändå finnas ett arbetsgivaransvar för de människor som arbetar och verkar i vår sektor. Det kommer att krävas medel ur statens, kommunernas och landstingens budgetar för att klara uppdraget att säkerställa jämställda löner. Vi i Miljöpartiet tar vårt ansvar och har i budgetmotionen såväl hösten 2006 som hösten 2007 anslagit medel för att påbörja vägen till jämställda löner. På motsvarande sätt har många av Miljöpartiets kommun- och landstingsfullmäktige grupper lagt fram förslag i många av landets kommuner och landsting.

Samtidigt krävs det ett ansvar ute i offentliga sektorns verksamheter. Lika viktigt som det är att skapa ekonomiska resurser är det att göra upp med attityder som innebär att män nästan alltid värdesätts mer än kvinnor. Varje lönesättande chef måste ta personligt ansvar och vidta konkreta åtgärder för att en gång för alla avskaffa könsrelaterad lönediskriminering.

Lönediskrimineringens avskaffande kommer dock aldrig att bli verklighet med ett ensidigt arbetsgivaransvar. Utan fackens aktiva medverkan är det omöjligt att få till stånd jämställda löner. Tyvärr har fackens engagemang för att åstadkomma en verklig förändring varit svagt under lång tid. Med 2007 års avtalsrörelse har denna trend till viss del brutits. Det är med tillfredsställelse vi noterar att LO drivit på hårt för att åstadkomma särskilda satsningar på kvinnolönerna, vilket också resulterat i bra avtal inom till exempel handel, hotell och restaurang och för kommun- och landstingsanställda.

För den fackliga rörelsen innebär detta påfrestningar. Gamla mönster och traditioner måste rensas bort för att prioritera kvinnor framför män.

Såväl inom offentlig som inom privat sektor måste arbetsgivare ta sitt ansvar för jämställda löner. Vi anser att staten ska ta ett initiativ till ett handslag med de fackliga organisationerna och arbetsgivarna för att få bort könsrelaterade löneskillnader.

Miljöpartiet föreslår att riksdagen ger regeringen i uppdrag att verka för att jämställda löner ska uppnås i offentlig sektor under den nuvarande mandatperioden.

Fel! Okänt namn på

Ofrivilligt deltidsarbete är en kvinnofälla slår Gertrud Åström fast i utredningen Makt att forma samhället och sitt eget liv (SOU 2005:66). Det är också Miljöpartiets uppfattning. Det är orimligt att den ”samhälleliga” normen för anställningsform utgår från kön. I många branscher är det fullständigt självklart att erbjuda heltidsanställning till män medan det är mycket vanligt att kvinnor är hänvisade till deltidsanställning.

Deltidsarbetet är utbrett. Cirka en miljon personer arbetar deltid, och tre fjärdedelar av dessa är kvinnor. Deltidsarbetet, och därmed också heltidsarbetet, är således ojämnt fördelat. Dessutom sammanfaller kvinnornas höga andel av deltidsarbetet med hög andel tidsbegränsade anställningar. Det ger dubbel negativ effekt, dvs. otrygghet och låg inkomst.

Att Miljöpartiet står bakom kravet om allas rätt till heltid betyder inte att vi vill avveckla allt deltidsarbete. Men vår grundinställning är att det i mycket högre grad än idag ska finnas en heltidsanställning i botten. Att det sedan finns många som av olika anledningar vill eller behöver arbeta deltid är en helt annan sak. Vår inställning kan således formuleras, ”rätt till heltid, med möjlighet till deltid”.

Det finns dock branscher, företag och arbetsplatser där det är mycket svårt att erbjuda alla heltidsarbete. Det gäller i synnerhet för små arbetsgivare och i vissa delar av tjänstesektorn. Men inte heller i dessa fall finns det ett enda motiv för att ge kvinnor sämre villkor än män.

En lagstiftning om heltidsanställning som norm på den svenska arbetsmarknaden ska vara dispositiv. Det betyder att arbetsmarknadens parter, genom kollektivavtal, har rätt att anpassa lagstiftningen utifrån de speciella villkor som kan gälla i en viss bransch eller arbetsplats. Vi anser vidare att små arbetsgivare med färre än tio anställda ska undantas från lagstiftningen.

Deltidsarbete innebär förstås lägre lön. Men inte bara det då de flesta av ersättningarna inom socialförsäkringssystemet är inkomstrelaterade. Det gäller för sjukförsäkringen, föräldraförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. På samma sätt är det med pensionsersättningar. Deltidsarbetet och de lägre lönerna ger alltså negativa ekonomiska effekter livet ut.

Kvinnors deltidsarbete innebär inte bara ojämnt fördelade förhållanden på arbetsmarknaden. Det skapar också ojämnhet i hemmet och i förhållande till anhöriga. Det är kvinnor som i högre grad än män handtar om barnen och andra anhöriga. Likaså är det kvinnor som i huvudsak utför hushållssysslor. Så blir det när män tillåts lägga mer tid på det betalda lönearbetet.

Den borgerliga regeringen har infört stora skatteavdragsmöjligheter för hushållsnära tjänster. Ett motiv för detta är enligt dem själva att hjälpa kvinnor ut på arbetsmarknaden. Miljöpartiet förnekar inte att skattedumpningar för hushållsnära tjänster också kan ge en sådan effekt. Men det har inget med jämställdhet att göra. Det som händer är istället att städgöret blir lågavlönat lönearbete som fortfarande utförs av framför allt kvinnor som jobbar deltid.

Miljöpartiet är av flera skäl motståndare till skatteavdraget för hushållsnära tjänster. Det handlar bl.a. om att man inte löser det strukturella problemet, att männen inte tar tillräckligt ansvar för hemmet och anhöriga. Dessutom gynnar skatteavdragets konstruktion ensidigt de högavlönade. Det krävs en in-

komst på över 50 000 kronor i månaden för att det ska vara lönsamt att köpa tjänsten i jämförelse med att själv ta ledigt från jobbet för att utföra jobbet.

Miljöpartiets väg är en annan. Vi föreslår att föräldraförsäkringen byggs ut med en så kallad pappamånad och dessutom att det införs möjlighet för föräldrar att gå ned i arbetstid för att kunna ha mer tid med sina barn. Det ger verkliga förutsättningar för männen att ta ett jämställt helhetsansvar för ett liv med både hem, anhöriga och arbete.

Det är självklart att många av de värderingar vi alla bär på har inslag av historiskt arv. Och av djupt förankrade värderingar byggs också normer. I Gertrud Åströms utredning, ”Makt att forma samhället och sitt eget liv”, förs ett intressant resonemang om att normer ”satt sig” djupt i vissa branscher. Där finns föreställningen om deltidarbete som norm för kvinnors arbete trots att en majoritet av kvinnorna på arbetsmarkanden arbetar heltid.

Enligt Miljöpartiets uppfattning är det hög tid att komma till rätta med problemet att olika normer, beroende av kön, gäller på svensk arbetsmarknad. Då vi kan konstatera att arbetsmarknadens parter misslyckats att avtalsvägen lösa problemet med det ofrivilliga deltidarbetet återstår lagstiftning. Miljöpartiet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det bör lagstiftas om att heltidsanställning, med för den anställde ökad individuell möjlighet till deltid, ska vara norm på den svenska arbetsmarknaden.

De tidsbegränsade anställningarna har ökat drastiskt på svensk arbetsmarknad.

Det var mot den bakgrunden den förra mandatperiodens röd-gröna riksdagsmajoritet beslutade att olika typer av tidsbegränsade anställningar församman till en gemensam fri visstidsanställning. Miljöpartiet ansåg, och anser fortfarande, att det är en bra ordning. Det behöver rensas upp bland allt för många tidsbegränsade anställningsformer. Det gäller särskilt då det är främst kvinnor som tvingas acceptera dessa otrygga anställningsformer.

Sammantaget ökade de tidsbegränsade anställningarna med 236 000 mellan 1990 och 2007, från 380 000 till 616 000, enligt uppgifter från Arbetskraftundersökningen (AKU). Andra uppgifter gör gällande att antalet tidsbegränsade anställningar nu överstiger 660 000.

Kvinnor är precis som när det gäller deltidarbete överrepresenterade bland de tidsbegränsade anställningarna. 353 000 kvinnor har tidsbegränsade anställningar enligt AKU. Motsvarande siffra för männen är 263 000. När regeringen nu ytterligare underlättat för tidsbegränsade anställningar motverkas jämställdheten på arbetsmarknaden, enligt vår mening.

Regeringen har nyligen ytterligare underlättat för tidsbegränsade anställningar – detta trots att regeringen är medveten om jämställdhetsproblematiken.

”Det är idag främst kvinnor som har tidsbegränsad anställning, vilket kan ses som ett hinder för såväl ekonomiskt oberoende som utveckling och karriär. Förslaget att förbättra möjligheterna att träffa avtal om tidsbegränsad anställning kan därmed uppfattas medföra risk för att kvinnors position på arbetsmarknaden försämras ytterligare”, skriver regeringen i proposition 2006/07:111 Bättre möjligheter till tidsbegränsade anställningar.

Fel! Okänt namn på

Den allra otryggaste formen för tidsbegränsad anställning, behovsanställning, har ökat mest. Behovsanställning innebär i princip att arbetsgivaren ringer och erbjuder arbete när behov uppstår. Det är inte ovanligt att sådana telefonsamtal kommer samma morgon eller under den dag då man vill att den anställde ska arbeta.

Behovsanställningarna ökade från 40 000 till 125 000 under perioden 1990–2003. Behovsanställningar är i särklass vanligast bland unga kvinnor som arbetar inom Hotell- och Restaurang, Transport, Handels och Kommunal. På motsvarande sätt ökade objekts- och projektanställningar från 40 000 till 90 000 under perioden 1990–2003.

Bland unga LO-kvinnor, i åldern 16–24 år, har nästan hälften tidsbegränsade anställningar medan det handlar om en fjärdedel bland unga LO-män.

I en jämförelse mellan svenskfödda och utlandsfödda är förhållandet det samma – fast med skillnaden att det för utlandsfödda är betydligt högre siffror för såväl kvinnor som män. Av detta kan vi dra slutsatsen att den genomsnittlige personen med tidsbegränsad anställningsform är en ung invandrarkvinna som arbetar i hotell- och restaurangbranschen.

Det var mot bland annat mot denna bakgrund, att de tidsbegränsade anställningarna ökar närmast okontrollerat bland unga kvinnor, som den förra röd-gröna riksdagsmajoriteten bestämde sig för att använda lagstiftningsinstrumentet för att begränsa arbetsgivarnas överutnyttjande av tidsbegränsad anställning. Denna lagstiftning har nu rivits upp av den borgerliga alliansregeringen.

Miljöpartiet föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det behövs lagstiftning som begränsar arbetsgivarnas möjligheter att använda sig av anställningsformen tidsbegränsad anställning.

6 Kvotering till bolagsstyrelser

År 2006 kom regeringens senaste utredning i fråga om kvinnors representation i bolagsstyrelser (SOU 2006:11). Enligt utredningen fanns det 5,6 procent kvinnor i börsbolagsstyrelser år 2001, motsvarande siffra för 2005 var 17 procent. Utredaren konstaterade att den starkaste rekryteringen av kvinnor skedde under 2003 och därefter har den minskat återigen.

Enligt utredaren finns det heller inga juridiska hinder för att genomföra en kvotering av kvinnor till bolagsstyrelser.

År 2006 införde Norge en lag om kvotering till börsbolagens styrelser där kravet ställdes på 40 procent kvinnliga styrelseledamöter; annars riskerar bolaget tvångsupplösning. Börsbolagen gavs en tidsfrist på två år att genomföra reformen. De flesta bolagen beräknas uppfylla kraven innan tidsfristen går ut. Lagen har gjort Norge till det världsledande landet i kvinnorepresentation.

Det är oacceptabelt att det i synnerhet i privata styrelser fortfarande inte råder en jämställd representation av kvinnor. Makten över kapital ligger således fortfarande mest hos männen.

Kvotering är ett instrument som används när alla andra medel är uttömda. Miljöpartiet har länge krävt kvotering till bolagsstyrelser, men hitintills har väldigt lite hänt. Miljöpartiet anser att så länge bolagsstyrelserna inte själva tar sitt ansvar måste lagstiftaren arbeta för jämställdhet. Sverige bör således införa en lag om kvotering som kräver att minst 40 procent av styrelseledamöterna i börsbolagsstyrelser ska vara fördelat till underrepresenterat kön.

7 Samhällsplanering

För att skapa jämställda levnadsförhållanden och ett mer jämställt samhälle krävs att samhällets fysiska planering och bebyggelse utformas efter både kvinnors och mäns förutsättningar. Det ligger också helt i linje med jämställdhetsmålen i Gertrud Åströms offentliga utredning från 2005, Makt att forma samhället och sitt eget liv, och i de transportpolitiska målen som riksdagen antagit.

Traditionellt sett har dock samhället planerats efter mäns intressen och behov. Det har bidragit till att befästa de traditionella könsrollerna och begränsat handlings- och livsutrymmet främst för kvinnor, men även för män.

Politiken och samhällsinstitutionerna har dock stora möjligheter att planera och utforma den fysiska miljön utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Kommunerna har stor makt genom det så kallade planmonopolet. Kommunen ansvarar för planläggning av mark och vatten enligt plan- och bygglagen, och länsstyrelsen har tillsyn över plan- och byggväsendet. Vid planläggning, både i översikts- och i detaljplanering, betyder detta att kommunen lämnar sitt förslag på var exempelvis bostäder, serviceinrättningar och arbetsplatser ska lokaliseras. Länsstyrelsen ska sedan ge råd om, granska och pröva den kommunala planeringen med hänsyn till bland annat människors hälsa och säkerhet, riksintressen och miljö kvalitetsnormer. Länsstyrelsen ska också lämna rådgivande synpunkter till kommunen om jämställdhet.

Många undersökningar visar att kvinnor i högre grad än män vill ha en samhällsplanering som skapar närhet mellan bostaden, förskolan/skolan, arbetsplatsen och vardaglig service av olika slag. Det beror förstås på att det är kvinnor som oftast tar hand om de vardagliga bestyren som att göra matinköpen och se till att barnen lämnas och hämtas på förskolan. Dessutom använder kvinnor inte bil i lika hög grad som män och blir därmed mer beroende av närhet och fungerande kollektiva kommunikationer. För kvinnor är det också betydelsefullt att samordning av olika funktioner bidrar till ett levande samhälle där människor rör sig, vilket skapar en känsla av trygghet.

Kvinnor använder miljön runt arbetsplatser betydligt mer än män. Således är det väsentligt var kollektivtrafikens hållplatser placeras – likaså att det finns tillgång till parker, gång- och cykelvägar. Då blir även helhetslösningar viktiga. Det räcker inte med att systemen av bilvägar hänger samman. Det gäller också för gång- och cykelvägar. Kvinnor går och cyklar betydligt mer än män.

Fel! Okänt namn på

Kommunernas arbete med översikts- och detaljplaner styrs i grunden av plan- och bygglagen (PBL). Därutöver använder man sig av remisser och utställningar som innebär att olika delar av samhället får möjlighet till insyn och visst inflytande. Remissarbetet skulle utan tvekan kunna förbättras med ett konsekvent jämställdhetsperspektiv. Fler verksamheter och organisationer som representerar kvinnors intressen borde efterhöras när planfrågor remissbehandlas. Men det gäller också att undersöka om remissinstanser tagit hänsyn till jämställdhetsaspekter när ärendet behandlats av dem. Enligt Miljöpartiets uppfattning ska dessa remissinstansers synpunkter väga särskilt tungt vid beslut om översikts- och detaljplaner.

Medborgarinflytandet behöver stärkas. En kommunikativ strategi och planering med medborgardialog ger förutsättningar för att tydligt lyfta fram både kvinnors och mäns erfarenheter och önskemål när det gäller boendet, arbetslivets och vardagslivets organisering.

I sin tillsynsroll och rådgivande roll har länsstyrelserna en viktig uppgift att se till att arbetet med planerna syftar till ett jämställt samhälle. Länsstyrelserna har ju som statliga organ ett mer övergripande och samordnande ansvar och har i den rollen möjligheter att informera om vilka tendenser som gäller för bra jämställdhetsåtgärder i den kommunala planeringen. Särskilt angeläget är det att få med jämställdhetsperspektiven från början när nya planer börjar arbetas fram.

Länsstyrelserna verkar också, i varierande grad, inom en rad utvecklingsområden tillsammans med andra delar av samhället och finns representerade inom exempelvis regionalt utvecklingsarbete, transport- och infrastrukturgrupper med mera. Detta gäller också för de regionala självstyrelseorganen i Skåne och Västra Götaland och andra regionala samarbetsforum som ofta organiserade i formen kommunalförbund. Dessa kan spela en mycket betydelsefull roll särskilt när det gäller utveckling av ett jämställt utbud av kultur, jämställd arbetsmarknad och ett jämställt näringsliv.

Det är av särskild vikt att fokus framför allt riktas mot att lyfta fram kvinnors erfarenheter till den översiktliga planeringen. Översiktsplanerna ligger ju ofta till grund för detaljplanerna, vilket gör det särskilt angeläget att redan i översiktsplaneringen på ett tydligare sätt ta in kvinnors perspektiv.

Både kvinnors och mäns erfarenheter behöver alltså likvärdigt tas till vara i kommunernas översiktsplaner.

Många kommuner har startat ett bra arbete med jämställdhetsintegrering i planarbetet. Regionala nätverk har skapats och samarbete över kommungränserna finns på många håll runtom i Sverige.

Precis som i allt övrigt jämställdhetsarbete behövs det dock utbildning bland dem som jobbar med samhällsplanering. Det krävs grundläggande utbildning i genusteori och utbildning och kunskaper om metoden jämställdhetsintegrering.

Jämställdhetsintegrering är som vi beskriver på annan plats i denna motion helt avgörande för att klara uppdraget jämställd samhällsservice. Och då arbetet med fysisk planering av en kommun ofta är första steget för kommunala verksamheter är det särskilt viktigt att jämställdhetsintegreringen finns med redan på planstadiet.

Även om vissa jämställdhetsframgångar kan noteras på området samhällsplanering återstår oerhört mycket att göra. Det kommer att behövas centrala statliga insatser för att påskynda arbetet med en jämställd samhällsplanering.

Mot den bakgrunden föreslås att länsstyrelserna får regeringens uppdrag att ta fram strategier för hur stödinsatser för jämställdhetsintegrering ska organiseras och genomföras i arbetet med kommunernas översikts- och detaljplaner.

8 Kollektivtrafik och infrastruktur

Traditionellt är transportsektorn en del av samhället där mäns dominans har varit total. Det är män som har planerat och förverkligat systemet. Det är manliga värderingar som har styrt dess utveckling. Troligen hade transportsystemet, och därmed även andra delar av samhället, sett annorlunda ut om kvinnors behov och värderingar, i lika hög grad som mäns, hade styrt utvecklingen. Denna obalans i påverkan av transportsystemets utformning syns idag i hela systemets uppbyggnad. De politiska prioriteringarna och statens anslag till sektorn har en kraftig övervikt till de system och funktioner som män prioriterar.

Kvinnors färdmönster har förstås att göra med rollen i samhället. Det är ett av skälen till att kvinnor i högre utsträckning använder sig av färd sätt som gång-, cykel- och kollektivtrafik samt reser kortare sträckor. Dessa färd sätt är normalt att föredra ur ett miljöperspektiv, jämfört med tjänstebilar och privata bilar. Det förhållandet att det oftare är kvinnor som färdas så kan vara en bidragande orsak till att dessa miljömässigt bättre färd sätt är eftersatta i planering, tilldelning av resurser och annat beslutsfattande.

Kvinnor arbetar i hög utsträckning med omsorg av bl. a. barn och äldre. Det medför att kvinnor tar större hänsyn till dessa gruppers behov vid trafikrelaterat beslutsfattande. Större hänsyn till kvinnors färd sätt och erfarenheter skulle således främja en mer hållbar utveckling både ekologiskt och socialt. Det är också viktigt att ändra mäns resmönster.

I arbetet för att bygga ett jämställt samhälle är det därför av synnerlig vikt att transportsektorn i framtiden utvecklas på ett sätt som tillgodoser både mäns och kvinnors behov. Riksdagen har i enlighet med detta beslutat att transportsektorn ska bli jämställd, och år 2001 antogs ett nytt delmål inom transportpolitiken som anger att kvinnors och mäns transportbehov ska väga lika, att könen ska ha samma möjligheter att påverka systemet och att deras värderingar ska väga lika tungt.

Samhällsutvecklingen går mot allt längre avstånd mellan hem, arbete och andra hållpunkter, vilket i första hand drabbar kvinnor. Kollektivtrafiken, som främst används av kvinnor, dras ned runtom i landet. Av statens budget för transporter går 97 procent till infrastruktur och 3 procent till drift av trafik. Denna ojämställdhet vad gäller behoven beror på att kvinnors värderingar väger mycket lättare än mäns i politiska och samhällsekonomiska beslut om investeringar i transportsektorn. Tjänsteresor och bilåkning värderas högt

Fel! Okänt namn på

medan kvinnors mer komplexa resmönster, ofta med kollektiva färdmedel, värderas lågt. Värden som kvinnor i främsta hand prioriterar, till exempel miljö, säkerhet och samhällsnytta, har också låga värden.

Detta är i sin tur ett resultat av att kvinnor har små möjligheter att påverka transportsektorn. Den kvinnliga representationen i transportsektorn är näst intill obefintlig. Endast 8 procent av de ledande befattningarna i sektorn innehas av kvinnor. I många företag och organisationer saknas kvinnor helt i ledningsfunktioner. Effektiva åtgärder krävs för att snabbt öka den kvinnliga representationen till rimliga nivåer.

Transportsystemets ojämställdhet bidrar till att vidmakthålla ojämställdhet på andra områden. Sedan jämställdhetsmålet antogs har ojämställdheten diskuterats och analyserats, men konkret har mycket lite förändrats. Det är hög tid att gå vidare, trots att diskussionen om inriktning och målsättningar fortfarande pågår. Även om det finns stora luckor i kunskapen vet vi många saker som är fel och som kan ändras.

Likväl finns idag inga definierade politiska etappmål för att nå jämställdhet i transportsektorn. Medan de andra fem delmålen inom transportpolitiken har väl utarbetade och kvantifierade målsättningar lyser sådana med sin frånvaro vad gäller jämställdhet. Detta beror inte på att kunskaper saknas utan på tvekan från det politiska systemet.

Män är ofta nöjda om det finns en väg att framföra sitt fordon på medan kvinnor är mer beroende av att det även finns en utbyggd och väl fungerande trafikförsörjning. Det finns således en grundläggande skillnad i transportbehovet, där kvinnors behov av samhällsorganiserad trafik är större än mäns. Kvinnor reser lika ofta som män, men har kortare och mer komplexa resor med fler hållpunkter och delresor.

Män åker helst bil medan kvinnor prioriterar kollektivtrafik och därmed är beroende av att samhället organiserar sådana.

Statens planering och utformning av transportsystemet har fokuserat på infrastruktur och byggen medan driften av trafik har små resurser. Men för att man ska kunna tala om en verkligt ökad tillgänglighet på järnväg måste även trafiken på spåren öka. Dessvärre är situationen idag närmast den motsatta. På många håll i landet skärs tågtrafiken ned och på vissa linjer upphör den helt. I grunden beror detta på svårigheter att få kortsiktig företagsekonomisk lönsamhet i tågtrafik, trots att tåg ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är ett av de allra mest lönsamma transportsätten.

Staten borde ha ett starkt intresse av att tågtrafiken ökar. Men medan staten anslår över 30 miljarder kronor per år till infrastruktur, avsätts endast en knapp miljard till upphandling av trafik. Statens budget för transportsektorn är alltså disponerad så att 97 procent går till infrastruktur medan driften av trafiken endast får 3 procent. Detta missgynnar kvinnors behov. Kvinnor vill ha mer kollektivtrafik – inte mindre.

Staten måste ta ett större ekonomiskt ansvar för driften av kollektivtrafiken. Den andel av budgeten som läggs på trafikering måste öka avsevärt.

Ett annat problem för utbyggnaden av tågtrafik är det uppdrag som regeringen gett till SJ AB. Bolagets enda uppgift är att vara företagsekonomiskt lönsamt och leverera ekonomiskt överskott till statskassan. Detta går stick i

stäv med de transportpolitiska målen och missgynnar kvinnors transportbehov.

Regeringen bör omformulera sitt krav på SJ så att det ingår i bolagets uppdrag att verka för att de transportpolitiska målen nås och att tågtrafiken upprätthålls och utvecklas.

Lika viktigt som att öka statens ekonomiska ansvar för drift av kollektivtrafiken är det att se på fördelningen av de resurser som finns och hur de används. Sedan Rikstrafiken fick i uppdrag att upphandla regionalpolitiskt motiverad trafik för statens räkning har det skett en kraftig förskjutning mellan fördelningen till olika trafikslag. Statens årliga upphandling av flyg har ökat från 0 till 144 miljoner kronor, och flyget sväljer en stor del av den operativa budgeten. Under samma period har upphandlingen av tåg- och busstrafik minskat.

Det är väl dokumenterat att flyget framför allt används av män medan kvinnor i högre grad väljer buss och tåg. Utvecklingen inom statens upphandling av trafik kan därmed anses missgynna kvinnors resor.

Flygets samhällsekonomiska kostnader är betydligt större än samhällets kostnader för tåg eller buss.

Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med en plan över hur statens bidrag till trafik ska omfördelas för att styra mot ökad jämställdhet inom transportsektorn.

Statens ansvar för ökad jämställdhet inom transportsektorn inskränker sig dock inte till hur anslag och stöd fördelas. Idag finns många regelsystem och subventioner som underlättar och främjar mäns resmönster och missgynnar kvinnors. Samtidigt finns få – om några – system som gynnar kvinnors resmönster. Reseavdragen är ett exempel på ett utpräglat manligt avdragssystem, förmånsbeskattningen av bilar ett annat, beskattningen av fri parkering och bensin som löneförmån ett tredje. Regelsystemet måste utvecklas så att förmånerna blir lika för alla transportsätt.

Regeringen bör ges i uppdrag att utreda regelsystemet ur ett jämställdhetsperspektiv och föreslå vilka ändringar som behövs för att transportsystemet ska bli jämställt.

Kvinnor värderar transportsektorns säkerhet och minskad miljöpåverkan högre än vad män gör. Kvinnor är också mer positivt inställda till hastighetsövervakning, alkohol och andra trafiksäkerhetsåtgärder och värderar systemets tillgänglighet för barn, äldre och funktionshindrade som viktigare än vad män gör.

Män däremot tenderar att överskatta sin egen körförmåga och underskatta de risker som finns i trafiken. 92 procent av dem som fällts för vansinneskörningar (mer än 36 procent över hastighetsgränsen) är män. Män använder bilbälten i mindre utsträckning än kvinnor. 90 procent av dem som dömts för rattfylleri är män. En jämförelse med unga kvinnor visade under perioden 1994–2001 att de unga männen körde ihjäl elva gånger så många fotgängare. Kvinnor är mycket sällan vållande till annans död i trafiken.

Kvinnors värderingar av transportsektorn måste också få ett större avtryck i de ekonomiska beräkningar som görs i planeringen av investeringar och infrastrukturprojekt. Många av de ekonomiska värden som används har satts

Fel! Okänt namn på

mer eller mindre schablonmässigt och ofta traditionellt utifrån mäns värderingar och behov. Således har resor i arbetet och mellan arbete och bostad fått höga värden – i synnerhet om de sker med bil – medan fritidsresor har fått ett betydligt lägre värde. Resor som föranleds av obetalt arbete i hemmet, vilket oftast utförs av kvinnor, anses vara en fritidsresa och därmed betydligt mindre värd än en ”riktig” arbetsresa. På så sätt kommer ett infrastrukturprojekt som medför förkortad restid för en kvinna vid obetalt hemarbete att vara mindre prioriterat än ett projekt som medför förkortad restid för män i tjänstebil.

Värderingen av miljöeffekter och olyckor måste också få större tyngd vid beräkningarna. Därmed kommer den samhällsekonomiska kalkylen för investeringar att se annorlunda ut än hittills. Projekt som tidigare bedömts vara olönsamma kan bli lönsamma och vice versa.

Regeringen bör ge i uppdrag åt Sika eller annan relevant myndighet att vidareutveckla de samhällsekonomiska metoderna och kalkylvärdena i transportsektorn så att de bättre speglar kvinnors värderingar och behov och föreslå nya värden.

De manliga värderingarnas dominans inom transportsektorn är tydlig även när det gäller regler och sanktionssystemet. Straff vid trafikförseelser är låga jämfört med andra brott med motsvarande risk- och skadebild. Genom Vägnverkets årligen återkommande trafikantundersökningar är det välbelagt att män har andra värderingar vad gäller vikten av att följa trafikregler. Män är mer toleranta mot överträdelser medan kvinnor i högre grad anser att det är viktigt att följa reglerna och att bete sig på ett sätt som inte äventyrar andras eller sitt eget liv. Kvinnor är också mer positivt inställda till trafikövervakning och trafiksäkerhetsåtgärder.

Länge har myndigheters möjligheter att arbeta med trafiksäkerhet och ingripanden begränsats av helgden för bilistens personliga integritet. Försäkringsbolagen får inte tillgång till de belastningsregister som skulle göra det möjligt att höja premierna för dem som begått allvarliga trafikförseelser därför att det sägs medföra kränkning av integriteten. Att sätta upp kameror för hastighetsövervakning möts av samma argument. Den personliga integriteten för en bilförare värderas därmed i praktiken högre än andras hälsa och liv. Att riskera andra människors liv genom att köra omdömeslöst bör innebära avsevärda sanktioner så att bilister och yrkeschaufförer uppfattar hur allvarligt samhället ser på sådana brott.

Regeringen bör se över sanktionerna mot trafikförseelser så att sanktionerna bättre speglar den större vikt kvinnor lägger vid säkerhet inom transportsektorn.

Kvinnors möjlighet att påverka utformningen av transportsystemet är begränsad eftersom män sitter på nästan alla beslutsfattande positioner. Transportsektorn består av många tusen företag och organisationer med tiotusentals eller kanske hundratusentals anställda. Sektorn omsätter många miljarder kronor per år och har ett avgörande inflytande över hur samhället organiseras, planeras och gestaltar sig. Kvinnorepresentationen i sektorns beslutande organ är så låg som 5 till 15 procent, vilket är den lägsta siffran i hela samhället bortsett från försvaret. Detta får rimligen långtgående följder för samhället,

och stora förändringar måste ske för att kvinnor ska få de möjligheter till påverkan som delmålet anger.

Styrelser, ledningsgrupper och ledningar inom transportsektorn måste befolkas av en lika stor del kvinnor som män.

Regeringen bör uppmana sektorn att uppfylla högt ställda jämställdhetsmål och återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som kan tillämpas för att nå målet om sektorn inte själv klarar att nå målet.

Forskningen har stor betydelse på kvinnors möjlighet att påverka transportsektorns utformning av inriktningen på den forskning som sker inom sektorn. Analyser av Vinnovas anslagsfördelning visar att det är den genomsnittlige mannens resmönster och värderingar som styr de kunskapsområden som utvecklas medan forskningen kring det som kvinnor prioriterar skärs ned.

Forskningsanslagen måste fördelas så att de fokuserar på rätt frågor och främjar jämställdhetsmålet.

Regeringen bör se över hur forskningsanslagen används ur ett jämställdhetsperspektiv och föreslå ändringar. Fakta angående fördelning till fordonsutveckling i förhållande till övrig transportforskning (miljö, trafiksäkerhet, jämställdhet, kollektivtrafik m.m.) bör redovisas.

9 Samhällsservice

Jämställdhet har stått på det offentliga Sveriges dagordning under i vart fall tre decennier. Många är de stolta policydokument och handlingsplaner som har antagits. Och visst har utvecklingen gått åt rätt håll, i vart fall på några väsentliga områden. Men fort går det inte.

Sedan 1994 vilar det svenska jämställdhetsarbetet på två ben. Det ena benet är inriktat på att motverka könsdiskriminering på arbetsmarknaden, i högskolan och i skolan. Dess grund är jämställdhetslagen som funnits sedan 1980, vilken fastslår att arbetsgivarna och skolorna är skyldiga att främja jämställda villkor och förebygga könsdiskriminering i sina egna verksamheter. Jämställdhetsombudsmannen (JämO) är den myndighet som utövar tillsynen och som samtidigt ska tillhandhålla utbildning och rådgivning.

Det andra benet är jämställdhetsintegrering, som är en strategi som innebär att offentliga sektorns verksamheter bedrivs så att de tjänster som erbjuds medborgarna är lika tillgängliga och anpassade för alla, oavsett kön. Strategin handlar alltså om jämställd samhällsservice och antogs av riksdagen 1994 med propositionen Delad makt delat ansvar. Med det är jämställdhetsintegrering en del av den officiella svenska jämställdhetspolitiken.

Men strategi är sak, den leder inte automatiskt till konkreta åtgärder. Det är inte så konstigt. Att göra upp med traditionella normer, föreställningar och invanda levnadsmönster är svårt. Dels för att många inte vill eftersom förändringar också hotar privilegier som man vant sig vid, dels också för att det saknas kunskap om vad jämställdhet är för något och om hur man gör för att åstadkomma jämställdhet. Det är i sammanhanget bra att påminna om att

Fel! Okänt namn på

ingen egentligen vet hur ett jämställt samhälle ser ut. Ett sådant samhälle har ju inte någon gång genom mänsklighetens historia funnits.

Genom den förra riksdagsmajoritetens beslut tillsattes utredningen Jämstöd med uppgiften att utreda stödet för jämställdhetsintegrering i staten. Uppgiften gick till Ann Boman som under många år, i olika roller, jobbat med jämställdhetsfrågor. Hennes arbete har resulterat i ett slutbetänkande, Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering, (SOU 2007:15). Betänkandet är i skrivande stund ute på remiss, och vi vet således inte hur regeringen kommer att hantera resultatet av utredningen. Som bilagor till utredningen finns också material som enligt vår mening är utmärkta handlingar för hur man ska gå till väga för att åstadkomma jämställd samhällsservice åt medborgarna. I sammanhanget vill vi betona att denna modell, som inte bara innebär att förhållanden utreds, utan som också innebär uppdrag att lägga fram förslag om hur det ska gå till för att åstadkomma konkreta, praktiska förändringar, oftare borde användas i direktiven till statliga utredningar.

Redan i betänkandets inledning anges en lika klok som optimistisk inställning till jämställdhetsperspektivet:

”Jämställdhet är en fråga som väcker känslor. Varför? Insikten om att människor sorteras efter kön och att detta är en bärande ordning i samhället kan utmana. Det ställer invanda tankemönster om hur världen bör se ut på ända. Att denna maktordning, eller strukturer, lever vidare på grund av att du och jag tillåter det kan låta tillspetsat, men är ändå värt att fundera över. Strukturer kan inte upprätthållas av sig själva, det är vi kvinnor och män som lever i samhället, som bär upp dem. Det innebär att vi också kan bestämma oss för att göra på ett annat sätt – att bygga nya strukturer”, skriver Ann Boman och fortsätter längre fram i inledningsavsnittet:

”Resultat av en sådan satsning kan bli jämställda arbetsmarknadsåtgärder, jämställd tillämpning av socialförsäkringen, jämställd skola, jämställd sjukvård. Kort sagt: Jämställd medborgarservice.”

Utredningens uppdrag var att föreslå lösningar som innebär att de statliga verksamheterna levererar jämställd service. Men uppdraget kunde förstås lika gärna ha gällt för kommunernas och landstingens verksamheter. De är ju på dessa nivåer, i högre grad än vad som gäller för statens verksamheter, som medborgarna och samhällsservice möts.

Flera tidigare utredningar har också behandlat såväl kommun- och landstingsnivån som den statliga nivån. Utan att gå på djupet om dessas innehåll kan vi ändå påstå att mycket av offentliga sektorns jämställdhetsinsatser stannat inom de egna verksamheterna. Det betyder på inget sätt att dessa insatser varit tillräckliga. Tvärtom, det räcker att peka på bristen på jämställda löner för att kunna konstatera att väldigt mycket återstår att göra även på det området. Således behöver insatserna i jämställdhetspolitikens bägge ben stärkas. Men offentliga sektorns verksamheter får aldrig främst vara självändamål. Huvuduppdraget är samhällsservice åt medborgarna, och den ska självklart vara jämställd.

Ingen kan på allvar hävda att dagens samhällsservice gentemot medborgarna är jämställd. På varje område, det gäller hälso- och sjukvården, utbildningssektorn, kultur och fritid, omsorgen, arbetsmarknadsinsatser, teknisk

försörjning, stadsplanering m.m., styrs besluten av icke könsneutrala normer. Även om det finns exempel på motsatsen så är ändå huvudfåran att från födseln till livets slut missgynna kvinnor individuellt men framför allt som kollektiv.

Principen för jämställd samhällsservice måste vara att de tjänster och den service som erbjuds medborgaren är lika tillgänglig, av lika hög kvalitet och lika anpassad till alla oavsett om den riktar sig till kvinnor eller män. Det innebär i sin tur att överallt där beslut fattas och där verksamhet utförs ska frågorna värderas jämställt.

Ojämställt agerande och ojämställda beslut från enskilda tjänstemän och politiker, liksom från förvaltningar och politiska styrelser, handlar sällan om att dessa beslutsfattare medvetet vill ge kvinnor sämre service. Tvärtom, men normerna och värderingarna sitter så djupt i oss att vi inte förstår och ser att vi behandlar män och kvinnor utifrån kön. Vanans makt har blivit så stark att problemen osynliggörs. Det har blivit naturligt för oss att pojkar ska satsa på "kraftsporter" som hockey och boxning medan flickor ska ägna sig åt konståkning och dans eller att flickor sjunger i kör och sjunger visor ensamma till sin gitarr medan pojkarna startar rockband. Det är detta som kallas könsordning.

Få tycker att det är bra att långtidssjukskrivna kvinnor erbjuds arbetsträning för att om möjligt komma tillbaka till jobbet medan män erbjuds utredning och utbildning som i högre grad leder till jobb i jämförelse med arbetsutredning. Ändå fungerar det ofta på just detta sätt. Förmodligen är det lika få som tycker att det är bra att män erbjuds dyrare och kanske bättre mediciner vid sjukdom än vad kvinnor blir erbjudna. Vi tror heller inte att kultur- och fritidsnämnden i vilken svensk kommun som helst vill att flickor ska ha sämre villkor än pojkar när man tar besluten om fördelning av de kommunala aktivitetsstöden. Men det är så det blir. Pojkarna gynnas på flickornas bekostnad.

Frågan är vad som kan göras åt denna situation, att det fattas ojämställda felaktiga beslut för att beslutsfattare inte vet vad beslutet i realiteten innebär. I utredningen Jämstöd finns flera förslag som syftar till att ge stöd och utbildning till offentliga sektorns verksamheter så att de klarar uppgiften jämställd samhällsservice. I slutbetänkandets bilagor finns dessutom konkreta förslag om utbildning och vilka metoder som kan användas.

Enligt utredningen pekar alla erfarenheter entydigt på att jämställdhetsintegrering av offentliga verksamheter måste ges fortsatt stimulans och stöd. Risken är annars att den positiva utveckling som trots allt kan ses inom förvaltningar och myndigheter avstannar. För detta behövs att stödfunktioner inrättas såväl centralt som regionalt.

Jämstöd föreslår att det inrättas ett centralt råd med uppdraget att stödja de statliga myndigheterna, och även Regeringskansliets, arbete med jämställdhetsintegrering. Önskemålet är att rådet inrättas på fem år och att det därefter omprövas.

Jämstöd menar emellertid att det allra viktigaste är att sätta in de kraftfullaste åtgärderna regionalt och lokalt. Mot den bakgrunden föreslås att länsstyrelserna ska ta fram regionala strategier för hur stödinsatser för jämställdhetsintegrering ska organiseras och genomföras. Därutöver föreslås bland annat

Fel! Okänt namn på

att åtta länsstyrelser ges i uppdrag att bygga regionala stödstrukturer för att stödja regionala och lokala offentliga aktörers arbete med jämställdhetsintegrering.

Det finns också förslag om hur uppföljning och styrning ska gå till. Det handlar bland annat om tydlighet i regleringsbrev som innebär bättre beställningar och uppföljningar.

I betänkandet föreslås att Statskontoret eller annan lämplig stabsmyndighet bör ges i uppdrag att utvärdera arbetet med jämställdhetsintegrering. Men eftersom det är vår uppfattning att det ska bildas en jämställdhetsmyndighet, vars uppgift bland annat ska vara samordningsansvar för statliga insatser på jämställdhetsområdet, föreslår vi att utvärderingen av jämställdhetsintegreringen ska ligga på denna myndighet. Detta ska ske under förutsättning att förslaget om inrättandet av en jämställdhetsmyndighet vinner riksdagens och regeringens gillande.

Miljöpartiet stöder i allt väsentligt Jämstods förslag även om enskildheter kan diskuteras, som till exempel om det ska vara åtta regionala stödcentrum eller om det bör finnas sådana stödcentrum i varje län. Men den typen av frågeställningar löses bäst i dialog med den regionala och lokala nivån.

I likhet med Jämstods förslag vill vi inrätta ett jämställdhetsråd, men i en förstärkt form: verksamheten ska omfatta uppföljning, samordning och stöd, bidragsgivning, kunskapsutveckling och information samt omvärldsbevakning.

Sammanfattningsvis visar all erfarenhet att för att klara kraven på jämställd samhällsservice krävs det stöd och utbildningsinsatser till dem som har att hantera dessa frågor. Det krävs grundläggande kunskaper om svensk jämställdhetspolitik, om genusteori och om jämställdhetsintegrering som strategi. Därefter krävs det analys och val av metod för att säkerställa att besluten lever upp till det som borde vara självklart, att offentliga sektorns verksamheter bedrivs så att de tjänster som erbjuds medborgarna är lika tillgängliga och anpassade för alla, oavsett kön.

Regeringen bör ta till sig intentionerna i slutbetänkandet från Jämstöd och skyndsamt inrätta de stödfunktioner som behövs för att offentliga sektorns verksamheter ska klara uppgiften jämställd samhällsservice.

10 Utbildning

10.1 Jämställdhet inom högskoleväsendet

Mycket har hänt gällande jämställdheten inom högskoleväsendet. Från att ha varit en nästan exklusivt manlig miljö har högskolevärlden successivt erövrats av kvinnorna, som idag utgör en majoritet av studenterna på grundutbildningen. Även andelen doktorander har ökat stadigt. Men på de högre nivåerna inom akademien är kvinnorna fortfarande få. Andelen kvinnor bland forskarstudenter, forskarassistenter, lektorer och andra meriterade forskartjänster

måste öka. Det är högskolans och dess institutioners uppgift att vidta åtgärder för att ta bort de strukturella hinder som skapar denna snedrekrytering.

Idag söker sig alltså fler kvinnor än män vidare till högskolan för fortsatta studier. Andelen kvinnor har ökat såväl inom de mansdominerade examenskategorierna som inom många kvinnodominerade. Men det finns fortfarande en könssegregering inom utbildningsvalen som behöver brytas. Alldeles för få kvinnor finns inom de typiskt ”manliga” utbildningarna, och likadant för männen är det alldeles för få män inom de typiskt ”kvinnliga” utbildningarna. Endast inom ett fåtal utbildningar har andelen män ökat, och då rör det sig enbart om ett fåtal procentenheter under en tioårsperiod. Det rör sig om utbildningar som till exempel sjuksköterska och arbetsterapeut.

Nästa steg måste vara att försöka bryta könssegregeringen inom högskoleutbildningen. Det handlar framför allt om att få fler män att söka sig till kvinnodominerade utbildningar. Detta gäller särskilt för lärar- och förskolläraryt- utbildningarna eftersom lärare kan antas fungera som förebilder för nya generationer. Andelen män som tagit förskollärexamen har glädjande nog ökat med 5 procent de senaste tio åren. En sådan utveckling är önskvärd och måste fortsatt främjas. Miljöpartiet vill därför att riksdagen ger regeringen till känna behovet av åtgärder för att öka andelen män på kvinnodominerade utbildningar.

För att ett jämställt utbildningsväsende ska bli verklighet krävs att kvinnor på allvar får tillträde till högre tjänster inom högskoleväsendet. Översynen av antagningsprocessen till forskarutbildningen är ett steg för att skapa en rättvis antagning baserad på meriter, inte personliga kontakter. Miljöpartiet vill se en ökad fokusering på faktiska meriter även vad gäller rekrytering till högre tjänster inom högskolan. Detta skulle gynna jämställdheten och förbättra könsfördelningen avsevärt.

10.2 Bättre studieresultat för pojkar och dess konsekvenser

En likvärdig skola där alla får en möjlighet till kunskap och framsteg är en viktig ambition. Men det har allt tydligare framkommit de senaste åren att pojkar överlag gör sämre resultat i skolan än flickor. Det är inte acceptabelt att hälften av eleverna går igenom skoltiden med sämre resultat. Detta är i allra högsta grad en jämställdhetsfråga. Pojkar har sämre resultat genom hela skolsystemet. Flickor har bättre betyg i samtliga ämnen med ett enda undantag: idrott och hälsa. Miljöpartiet har tidigare, bland annat i motionen 2005/06:Ub500, pekat ut detta problemområde som angeläget att komma till rätta med. Det gäller behovet av fördjupad kunskap, åtgärder för att komma till rätta med de olikheter som finns mellan könen i det svenska utbildningsväsendet och behovet av en översyn av de nationella styrdokumenterna för att bättre anpassa skolan efter både pojkar och flickor. Dessa ojämlika förhållanden måste analyseras noga, och Miljöpartiet föreslår att en utredning tillsätts om detta. Den traditionella mansrollen måste utmanas, och arbete mot könssegregeringen är viktigt i detta avseende.

Fel! Okänt namn

10.3 Genusarbetet i skolan

Miljöpartiet anser att det är viktigt att arbetet i för- och grundskolan ska genomsyras av en genuspedagogik. Att från tidig ålder bryta könsrollsmönster bär med sig samhällsvinster på alla nivåer. Således är det grundläggande att alla lärare genomgår en genusutbildning för att barn från tidig ålder ska mötas av en könsneutral pedagogik.

Det är dessutom viktigt att fler män tar arbete på förskolor och att normen om typiskt ”kvinnliga” arbeten bryts. För att genomföra detta föreslår vi positiv särbehandling vid intagningen till utbildningar för lärare på förskolor.

10.4 Bedömning av lärosätenas jämställdhetsarbete

Miljöpartiet anser att Högskoleverket bör ges i uppdrag att ta fram jämställdhetsindikatorer – detta för att göra det möjligt att följa och jämföra lärosätenas arbete med jämställdhetsfrågorna. I tillägg till detta bör Högskoleverket vid tillsyn granska lärosätena ur jämställdhetssynpunkt. Då ska en samlad bedömning av lärosätenas jämställdhetsarbete göras.

10.5 Genusperspektiv och kunskap om mäns våld i utbildningar

För att vi ska ha ett samhälle som konsekvent arbetar mot mäns våld mot kvinnor på alla nivåer krävs det omfattande fortbildningar och förändringar av högskole- och universitetsutbildningar om just mäns våld.

I kvinnofridspropositionen föreslogs att examensordningen i högskoleförordningen skulle kompletteras för vissa yrkesexamina i syfte att säkerställa att jämställdhetsfrågor och frågor om våld mot kvinnor blir belysta i relevanta yrkesutbildningar. Denna komplettering saknas fortfarande för de flesta. I en formell mening har examensordningarna juris kandidat och teologie kandidat genusperspektiv och mäns våld med i utbildningarna, dock endast på ett generellt och ytligt sätt.

Betänkandet Slag i luften (SOU 2004:121) konstaterar att utbildningar som tar upp frågor om mäns våld mot kvinnor nödvändigtvis inte gör detta på ett grundligt sätt eller i någon större omfattning. Det handlar om att våldsteorier används i liten utsträckning, att litteraturen är undermålig och att lärarnas kompetens inte är tillräcklig.

Högskoleverket föreslog 2004 regeringen att införa krav på kunskap om mäns våld mot kvinnor i examensordningens skrivningar för de utbildningar som leder till examen som barnmorska, läkare, lärare, psykolog, psykoterapeut, sjuksköterska, socionom, tandläkare, röntgensjuksköterska, sjukgymnast, specialistsjuksköterska eller specialpedagog samt inom social omsorgsutbildning.

Ytterligare förslag från Högskoleverket var att ge Nationellt centrum för kunskap om mäns våld mot kvinnor (NCK; dåvarande Rikskvinnocentrum)

uppdraget att höja lärares kompetens och se över behovet av fortbildningar i frågor om mäns våld mot kvinnor för lärare i relevanta utbildningar.

Miljöpartiet vill se att staten satsar och ytterligare utvecklar och utnyttjar den kompetens om mäns våld mot kvinnor som myndigheten NCK besitter. I syfte att utbilda och höja kunskapsnivån hos anställda i offentlig sektor bör NCK vara den myndighet som primärt får uppdraget. Det finns ett stort behov av såväl fortbildning av yrkesverksamma som utökad våldskunskap i grundutbildningar. NCK fyller här en mycket viktig roll.

10.6 Ökat tryck i arbetet mot sexuella trakasserier

Det är extremt viktigt att lärosätena efterföljer lagen som föreskriver att de är skyldiga att förebygga och förhindra sexuella trakasserier. Trots detta visar undersökningar att ca 15 procent av kvinnorna som studerar på grundutbildning och 25 procent av de kvinnliga doktoranderna har blivit utsatta för sexuella trakasserier. Detta är naturligtvis oacceptabelt. Det är enormt viktigt att högskolorna tar detta problem på allvar och arbetar aktivt för att motverka dessa destruktiva strukturer inom akademien. Som en del i detta arbete anser Miljöpartiet att Högskoleverket bör få i uppdrag att kartlägga sexuella trakasserier på universitet och högskolor.

10.7 Jämställt studiemedel

Möjligheten att få studiemedel är begränsad för äldre studerande. Miljöpartiet höjde tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet år 2005 åldersgränsen för rätt till studiemedel från 50 år till 54 år. Den så kallade ålderstrappan, som innebär att rätten till studielån successivt begränsas från och med det år man fyller 41, flyttades fram fyra år så att begränsningen i stället börjar vid 45 år. Dessa förändringar är mycket positiva, men i enlighet med principen om det livslånga lärandet anser Miljöpartiet att ålderstrappan bör avskaffas helt. Det måste vara möjligt även för personer i 40-årsåldern att studera. Samhället måste ta till vara människors vilja till utveckling. Att ålderstrappan avskaffas är dessutom angeläget ur jämställdhetsperspektiv eftersom kvinnor i betydligt större utsträckning än män studerar senare i livet.

11 Vård och omsorg

Att män och kvinnor ska ha tillgång till samma vård borde vara en självklarhet, men så är det inte. Fortfarande är kvinnor till viss del underrepresenterade i forskningen kring vård och behandling samt nya läkemedel. Könsspecifik granskning och information saknas ofta, vilket får allvarliga konsekvenser. Ett exempel är hjärt-kärlsjukdomar, som fortfarande allmänt ses som en manssjukdom trots att det är den vanligaste dödsorsaken även bland kvinnor.

Fel! Okänt namn på

En studie av SOS-samtalen i Göteborg visade att männen oftare än kvinnorna bedömdes vara i livshotande tillstånd, vilket gjorde att kvinnorna fick vänta längre på ambulans. I genomsnitt tog det en timme längre innan en hjärtsjuk kvinna kom till sjukhus än en man. Att kvinnor kan uppvisa andra symtom är till viss del okänt och misstolkas ibland.

Sveriges Kommuner och Landsting kom nyligen med en rapport (*O*)*jämställdhet i hälsa och vård* där man konstaterar allvarliga brister inom vården när det gäller jämställdheten.

Omedvetna könsfördomar kan drabba både kvinnliga och manliga patienter, vilket kan leda till felbehandlingar.

Ojämställd vård på detta sätt är inte acceptabelt. Miljöpartiet ser det som självklart att genusperspektivet ska genomsyra all vård och omsorg. Socialstyrelsen har pekat på att det saknas könskonsekvensanalyser av reformer som vårdgarantin, läkemedelsreformen och arbetet med att ta fram prioriteringslistor.

Enligt Socialstyrelsens årsredovisning 2006 innehåller en majoritet av de analyserande nationella årsrapporterna könsuppdelad statistik om den registrerade patientgruppen eller åtminstone könsfördelning bland de registrerade personerna. Enbart ett fåtal, vart femte, presenterade närmare statistiska analyser av könsskillnader. Generellt sett konstaterades att tolkningen av könsskillnaderna fortfarande är knapphändig och sällan sträcker sig utanför rent biologiska förklaringsmodeller. Därmed finns det en stor oanvänd potential i användningen av kvalitetsregistren i jämställdhetsarbetet. Miljöpartiet anser här att forskningen måste förbättras på områden där kvinnor fortfarande är underrepresenterade. Dessutom bör utbildningen av chefer och vårdpersonal om genusfrågor fortsätta.

Frågan om utbildning och konkreta insatser krävs för att kunna tillgodose mäns och kvinnors tillgång till samma vård. Socialstyrelsens årsredovisning för 2006 visar på att det fortfarande krävs insatser för ökad kunskap bland vård- och omsorgspersonal om ojämställd behandling av kvinnor inom vården. Det räcker inte med att upprätta statistik efter kön eller senare analysera situationen. Landstingen måste komma med handfasta förslag för att öka kunskapen om kvinnors situation inom vården för att förhindra att de utsätts för bristfällig vård. Miljöpartiet vill att regeringen upprättar en nationell handlingsplan för att komma åt problemet med ojämställd vård och omsorg samt att man utefter den ger Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra konkreta insatser.

12 Kultur och fritid

Kultur- och fritidsaktiviteter är viktiga komponenter för alla människor för att skapa sociala relationer, personligt välbefinnande och identitetsutveckling. Problem som har uppmärksammats är snedfördelningen av resurser på flickor och pojkar i landets kommuner. Det är svårt att få en övergripande bild av läget i Sverige eftersom det hitintills inte finns någon nationell rapport på

detta tema. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) arbetar just nu på en rapport där en majoritet av Sveriges kommuner har svarat på hur de arbetar med jämställdhet och utbudet av kultur- och fritidsaktiviteter. Denna rapport måste läsas med stor noggrannhet för att riksdag och regering ska kunna ta strategiska steg för att förbättra tjejers och kvinnors deltagande i kultur- och fritidsutbudet.

I slutet av nittioalet uppmärksammades av regeringen de ojämslällda satsningarna på fritids- och kulturutbud i landets kommuner. Flickors villkor i föreningslivet och annan ungdomsverksamhet uppmärksammades och ledde till flera utbildningssatsningar som hållits av t.ex. SKL. Förra året rapporterade dock Ungdomsstyrelsen till regeringen i Fokus 06 att det fortfarande är en stor skillnad mellan flickors och pojkars deltagande i kultur- och fritidsutbudet. Faktorer som spelar in i detta är t.ex. vilken typ av fritidsanläggningar som kommuner väljer att satsa på. Är det aktiviteter som lockar både flickor och pojkar att aktivera sig? Utöver detta spelar det stor roll i vilken kommun man bor i beroende på hur stora satsningar kommunen gör på jämställt kultur- och fritidsutbud. I kommuner där invånarantalet understiger 12 500 anger 23,2 procent av tjejerna på gymnasiet att de inte har mycket att göra. I storstäder ligger samma siffra på 10,2 procent. Kommunernas satsningar gynnar således pojkar och män mer än flickor och kvinnor.

En annan slutsats som Ungdomsstyrelsen drar är att andelen kvinnor i kommunstyrelsen påverkar tjejers uppgifter om det finns ett rikt kultur- och fritidsutbud. En skillnad på 10 procent har visats med mer nöjda tjejer i de kommuner där den kvinnliga representationen i de folkvalda forumen är bättre.

Miljöpartiet ser här att det finns ett stort behov av satsningar till Sveriges kommuner och landsting för att fortsätta ett medvetet och konkret arbete för att jämställa tjejer och killars deltagande i fritids- och kulturlivet. Det krävs genusutbildad personal i kommunen som kan utveckla fritids- och kulturverksamheten. Dessutom visar Ungdomsstyrelsens rapport till regeringen att partiernas ansvar för att ha jämställd representation av folkvalda i kommuner är en viktig faktor för att tjejer ska kunna få delta i fritids- och kulturlivet på lika villkor.

Med anledning av det anförda anser Miljöpartiet att det är viktigt att fortsätta satsningarna på jämställd fritid och kultur i landet.

13 Sexualiseringen av det offentliga rummet

Genom medier, reklam, filmer och datorspel når oss dagligen en flod av föreställningar om könen. Inte sällan talar de samma språk som pornografin. Kvinnor och flickor objektifieras och sexualiseras. Deras kroppar används för att marknadsföra varor och tjänster. Också män och pojkar exponeras på ett fördomsfullt sätt. Det ständiga budskapet är att manlighet står för makt och aktivitet och kvinnlighet för underordning och passivitet.

Fel! Okänt namn på

Vi måste börja agera mot sexualiseringen av det offentliga rummet. I en förstudie från Näringsdepartementet 2003 konstateras att medborgare av båda könen, men särskilt flickor och kvinnor, har mycket små möjligheter att påverka de fördomsfulla budskap om deras "natur" som sprids i det offentliga rummet. Reklam och tidningar talar *om* kvinnor, men inte *med* dem. Kvinnor får i betydligt mindre utsträckning än män definiera den mediala dagordningen.

Frågan om hur sexualiseringen av det offentliga rummet påverkar folkhälsan är kartlagt av dem som arbetar med frågan dagligen, psykiatrin och Bris (Barnens rätt i samhället). Anette Dina Sørensen, forskare i Historia- och könsstudier vid Roskilde Universitetscenter och Köpenhamns universitet, skriver: "Människors livspraxis tar form i de bilder som masskulturen producerar. Därför är bilderna inte bara en avspeglning av verkligheten, de är också medskapare i den."

Bris larmar återigen i sin rapport från 2007 om deras ökade kontakt med självmord/självmordstankar och självskaumbeteende bland tonårsflickor. Nio av tio fall som ringer Bris är flickor som lider av psykisk ohälsa. Sedan 2002 har Bris sett en markant ökning av flickor som skär sig och ungdomar som uttrycker att de inte vill fortsätta leva. Bris konstaterar att den psykiska ohälsan ökar på grund av olika sorters krav som press i skolan, skönhetsideal, svåra familjeförhållanden osv. Annemi Skerfving, socionom och forskare inom psykiatrin, menar att bakom den psykiska ohälsan för tjejer ligger objektifieringen av flickor. Hon säger: "Vuxenvärlden pratar sig varm för jämställdhet, samtidigt som unga tjejer på olika sätt uppmanas att visa upp sig i ett väldigt avklätt tjejmode. Men det gäller också att inte vara slampa eller hora. I den balansgången är det lätt att känna sig vilsen och värdelös, vilket jag tror är grunden för psykisk ohälsa."

Under förra mandatperioden initierade regeringen projektet Flicka för att stärka unga flickor i deras självbild och öka kunskapen om reklamens förvrängda och exploaterade bild av kvinnor. Frågan om sexualiseringen av det offentliga rummet utreddes och ett förslag om huruvida könsdiskriminerande reklam skulle kunna förbjudas lades fram. Än så länge har ingen förändring skett i lagarna.

Det som krävs nu är politiker som tar ett ansvar för det offentliga rummet och den kommersiella sexualiserade exploateringen som pågår där. De budskap som skickas till ungdomar idag är att man bara duger om man är på ett visst sätt. De ödesdigra konsekvenserna för folkhälsan av detta visar rapporterna från Bris.

Miljöpartiet vill låta Konsumentverket kunna ta emot anmälningar om könsdiskriminerande reklam.

14 Äldres rättigheter

Ett av delmålen för svensk jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma möjligheter till ekonomiskt oberoende. I jämställdhetssammanhang

Fel! Okänt namn på

åsyftas då att kvinnor ska samma möjligheter som män att försörja sig själva och sina eventuella barn utan att vara beroende av en man. Kvinnor och män ska således ha samma möjligheter att vara ekonomiskt självständiga.

Dessvärre vet vi att det är en lång väg att vandra för att nå målet. All statistik visar att det finns stora skillnader mellan kvinnors och mäns inkomster. Den grundläggande orsaken till detta är de ojämslällda lönera. Medellöner för kvinnor är 16 procent lägre än medellöner för män. Om statistiken rensas från deltidsarbete, befattningsansvar, utbildningsnivå med mera återstår ändå cirka 8 procent som bara kan förklarar av könsrelaterad diskriminering.

Ett stort problem är att de ojämslällda lönera leder till ytterligare ojämslällda förhållanden. Nivån på sjukförsäkring, föräldrapenning och a-kassa är ju inkomstrelaterad, vilket betyder att låg lön också ger låga ersättningar i socialförsäkringssystemet. Därutöver får det också betydelse när kvinnors arbetsliv övergår till pensionärlivet.

Det går dessutom åt fel håll. Statistik från SCB visar att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män ökar när inte bara löner utan också den totala förvärvsinkomsten undersöks. I förvärvsinkomsten ingår förutom lön bland annat ersättning från a-kassan och försäkringskassan, pension och inkomst av näringsverksamhet.

Medelinkomsten för kvinnor var 175 700 kronor 2005, vilket var en ökning med 3 100 kronor jämfört med 2004. Under samma period ökade mäns inkomst med 4 700 kronor till 236 900 kronor. Inkomstökningen var större för män både i procentuell utveckling och i kronor räknat. Det handlar inte om marginella skillnader. Inkomstskillnaden är 61 200 kronor om året eller drygt 5 000 kronor i månaden.

Med den borgerliga regeringens tillkomst ha det blivit värre. Med det så kallade jobbskatteavdraget gynnas höginkomsttagare på bekostnad av arbetslösa och låginkomsttagare. Utgår vi från ovan nämnda genomsnittslöner får männen en nettoinkomstökning på 6 400 kronor om året medan kvinnorna får 2 500 kronor. Men detta gäller endast för dem som har jobb. De som förlorar allra mest är pensionerade kvinnor.

I SCB:s statistik över pensionsutbetalningar ser vi att för pensionerade kvinnor är det än värre. Medelvärdet på utbetalningen till kvinnor över 65 år var 2005 117 800 kronor om året. För män över 65 år var motsvarande belopp 191 500 kronor. Skillnaden är således 73 700 kronor. Det betyder, procentuellt, att den ekonomiska ojämslällheten mer än fördubblas om vi jämför löner och pensionsutbetalningarna. Och skillnaden finns i hela systemet. Män kvitterar ut mer ålderspension, avtalspension och frivillig pension. Det är bara den delen av ålderspensionen som utgör garantipension som gynnar kvinnor. Det är inte konstigt eftersom garantipensionen är till för att i någon mån skydda dem som det allra sämst.

Det finns en del utjämnande system som motverkar pensionsutbetalningarnas bruttoeffekter. Genom skattesystemets konstruktion betalar den med låga inkomster procentuellt mindre skatt än de med högre inkomster. Även bostadstilläggen gynnar de med de allra lägsta inkomsterna.

Att kvinnor i högre grad än män hamnat i fällan med låg pension beror på könsrelaterad lönediskriminering men också på låga inkomster på grund av

Fel! Okänt namn på

deltidsarbete och obetalt arbete i hemmet och med anhöriga. Det bidrar till sämre ekonomiska villkor vid pensionen. Några hävdar att det problemet kan lösas genom att pensionspoängen skulle kunna delas mellan partner i ett parförhållande.

Problemet är långt ifrån alla lever som gifta, i partnerskap eller i samboförhållanden. Många är ensamstående, och i den gruppen finns dessutom många låginkomsttagare. Till det kan läggas risken att ett sådant system riskerar konservera att det som regel är kvinnan som går ned i arbetstid för att sköta hem och angöriga på obetald tid medan mannen arbetar minst heltid i lönearbete. Det är således ingen bra lösning, och den står dessutom i motsättning till målet att kvinnor och män ska samma möjlighet till ekonomisk självständighet.

Grundorsaken till det ojämställda livet som pensionär är som ovan beskrivs icke jämställda löner och förvärvsinkomster. Det betyder att stora insatser måste sättas in för att komma till rätta med det problemet. Men det hjälper inte dem som redan är pensionärer och heller inte, fullt ut, dem som kommer att pensioneras inom en närmare framtid. För att komma till rätta med deras situation krävs andra åtgärder.

Att höja den delen av pensionen som utgör garantipension kan vara ett sätt. Men det förutsätter att reglerna för bostadstillägg justeras så att inte den höjda pensionen äts upp av minskat bostadstillägg. En annan och kanske enklare väg är att kompensera via just bostadstilläggen. Sänkt skatt, till exempel via ett förhöjt särskilt grundavdrag, för dem med låg pensionsersättning kan också vara en framkomlig väg.

För oss är det inte viktigt vilken metod som används för att åstadkomma bättre ekonomiska villkor för de fattigaste pensionärerna.

Mot den bakgrunden föreslås att regeringen snabbtredet vilka åtgärder som krävs för att åstadkomma mer jämställda ekonomiska förhållanden bland pensionärer.

Stockholm den 4 oktober 2007

Peter Eriksson (mp)

Esabelle Reshdouni (mp)

Per Bolund (mp)

Tina Ehn (mp)

Ulf Holm (mp)

Mehmet Kaplan (mp)

Jan Lindholm (mp)

Thomas Nihlén (mp)

Peter Rådberg (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Max Andersson (mp)

Bodil Ceballos (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Mikael Johansson (mp)

Helena Leander (mp)

Karla López (mp)

Mats Pertoft (mp)

Karin Svensson Smith (mp)

Christopher Ödmann (mp)